

stavil vprašanje, ali nam ne bi živi jeziki, ki so jo še ohranili, mogli dati kakih migljajev za njen prvi predzgodovinski razvoj. Lotil se je tega proučevanja na slovenščini, ki se mu je zdela še toliko zanimivejša, ker nasprotuje obćemu mnenju, da se dvojina izgublja z rastoćo civilizacijo. Po drugi strani ima slovenščina zelo razvita narečja in jo v knjigi more slediti tja do XVI. stoletja.

L. Tesnière je pri svojem delu uporabljal najmodernejše jezikoslovne metode, da določi razvoj slovenske dvojine v času in kraju. V ta namen si je iz starih slovenskih tiskov in novejšega slovenskega slovstva nabral bogato gradivo, ki ga je pomnožil s še bogatejšo zbirko iz narečij (seznam uporabljene literature in virov znaša 402 številki). Z izrednim ćutom za jasnost in preglednost motri potem to gradivo po besednih vrstah, spolih, sklanjah in sklonih, spregatvah, ćasih in osebah, da poišće najprej rezultate za vsako posamezno skupino. Da je tu in tam kaka narećna oblika napaćno naglašena, temu se sprićo ogromnosti gradiva ne bomo ćudili, toliko manj, ker je bilo delo dogotovljeno v štirih letih.

Konćna dognanja v zgodovinskem pogledu so tale: dvojina v slovenščini izginja stopnjema; v sklonih se je izgubila najprej v mestniku, potem dajalniku, rodilniku, orodniku, nazadnje v imenovalniku = tožilniku; po spolu so jo izgubile najprej oblike ženskega, potem srednjega in konćno moškega spola; po besednih vrstah so si sledili: pridevnik, kazalni zaimek, samostalnik, števniki in osebni zaimek, doćim glagol tvori skupino zase.

Še zanimivejši nego zgodovinski, pa so za nas zemljepisni podatki. Odkar je zaćetnik lingvistićne geografije J. Gillieron izdal svoj ogromni Atlas linguistique de la France in ga osvetlil s svojimi duhovitimi razpravami, so znanstveniki po njegovi metodi zaćeli ustvarjati podobna dela za posamezna narećja in posamezna lingvistićna vprašanja. Će pomislimo, da so še pred nedavnim ćasom raznašale slovensko bogastvo in revščino v znanstveni svet Škrabćeve platnice, koliko ćasa je moral iskati mecena Pleteršnikov slovar, da je moralo tako odlićno in potrebno delo, kakor je Ramovševa Historićna slovnica slovenskega jezika čakati par let na založnika, potem homo razumeli, da smo Slovenci še daleć od tiste zlate dobe, ki bi nam v Ljubljani omogoćila tako dragoceno knjigo, kakor je jezikoslovni zemljevid. Sprićo te knjige znanstvenik ne ho mogel već prezreti Slovencev. In tu tići tista velika narodna pomembnost tega dela za nas.

V tem lingvistićnem atlasu pisatelj proućuje na 70 zemljevidih razširjenost iste dvojinske oblike na 279 toćkah širom Slovenije. Ozemlja z isto obliko je omejil, jih razlićno ćrtkal in tako dobil nazorno sliko, katera oblika je bolj razširjena, odkod prihajajo razdiralni vplivi. Tako je dognal, da so tista ozemlja, kjer izginja dvojina, podaljški srbsko-hrvatskega ozemlja, da se to opuščanje giblje v osredje slovenskega ozemlja, tako da n. pr. že zdržema od hrvatske meje pa do Ljubljane v širokem pasu govore *dvě ribe*. Najbolje in najdalje se je dvojina ohranila v Prlekiji.

Prav posebno moramo biti g. pisatelju tudi hvaležni, da nas je tako pravilno in s toliko ljubeznjivo predstavil svetu v svojih uvodih. J. Š.

Fridolin Žolna: **Tokraj in onkraj Sotle ter tam preko.** Domorodne hudomušnice. III. V Ljubljani, 1925. Zvezna tiskarna. (Splošna knjižnica, zv. 56.)

Će pomislim, kako smo bili skromni in s kolikim odkritosrćnim veseljem smo brali Murnikove Navihance! Saj je res nepietetno, da se Žolna in žolnarščina ni bolj poljudila v nas! Zaslužil bi. Ćast Milćinskemu! V svoje skromne hudomušnice je skrill nekaj naše dnevne bridkosti, ki bo našim potomcem — zajemljiva in morda edina prostodušno-realistićno verno zapisana — folklor. Pregelj.

GLEDALIŠĆE.

Drama.

Posebej hoćem govoriti samo o delih, pri katerih se more pokazati vrednost naše gledališke umetnosti, o tistih, ki zahtevajo izrazito pojmovanje notranjega bistva umetnine; misliti hoćem nadalje o formi, v kateri nam gledališće danes predstavlja pesnitev, pa bodi ćasovno oddaljena kakor je Shakespearejeva ali blizu kakor Ivana Cankarja ali Andrejeva. Ni namreć dvoma, da bi gledališće temu ali onemu delu moglo dati obliko, o kateri bi upravićeno rekli: to ni Shakespeare in to ni Iv. Cankar, kajti razen besed ne bi našli nić pesnikovega. In vendar je prav za prav edina zahteva gledališća: ohranitev vsega bistva umetnine.

Taka pomembna dela, o katerih hoćem govoriti, so bila dosedaj: Ifigenija na Tavridi, Zimska pravljica, Za narodov blagor in Profesor Storicin. Dasi so vse te predstave dosegle nadpovprećni uspeh, so šle tu pa tam v neko smer, ki svojstvenost umetnine zatemnjuje ali premalo poudarja; mogoće je oblikovaveć predstave vtisnil delu svoje hotenje, ki nam je ostalo prikrito in ga splošno nismo cenili. Poglejmo!

Goethejeva Ifigenija je najćistejše delo klasicistićnega oblikovanja. Izrazita pesnikova subjektivnost se je vkljenila v objektivno snov Euripidove fabule in je tako prelita zaživela v harmoniji misli in ćuvstva kot popoln umotvor svoje vrste. Osebnost in stvarnost prehajata druga v drugo: vse delo je urejena misel, nujna modrost in premerjena skladnost oblike. Ćlovek sam je tu v najvišji popolnosti, ves sam v sebi kalòs ka' agathòs, ves lep in dober. Z bogovi se ne meri, vse zemeljsko vdano razumeva in spoznanje vsega dobrega ga oćišćuje. Pesnikov zmisel za najidealnejšo življenjsko resnićnost je tu zvest varuh pred tistim nesoglasjem, kamor teži vsaka moćna pesniška osebnost, pred neskonćnostjo namreć, iz katere se duh tako ćesto vraća s strtimi krili nazaj v razoćarano vsakdanje življenje. Zato je najvišja volja Ifigenije v tem, da so ji većno živi vsi zakoni; ob njih si ohrani svojo deviško neskaljeno ženskost in ostane tako nedotekljava tudi pred najvišjim ćlovekom. Orestovo oćišćenje se vije skozi trpljenje, a završuje se v spoznanju, da se vsa nesoglasja tega sveta v višjem življenju razvežejo v prijateljstvo; ves naval strasti se umiri ob ćisti ženski kot sestri. Luć razuma, ki drži »Ifigenijo«, je sicer dedišćina racionalizma, a pojmovanje većnosti in ćasnosti v vzvišeni enoti, cena lastnih misli in svete samote, prijateljstva, odpuščanja pa je pesem novega izbranega in izćišćenega ćloveka, nova umetnost, ki jo imenujemo klasicizem, umerjenost duha in oblike